

Створення гендерно чутливої інфраструктури та культури в парламентах: досвід Великої Британії

Юлія Коржова, студентка ¹i (ORCID 0009-0006-7568-2044)

¹ Київський національний університет бідівництва і архітектури, проспект Повітряних Сил, 31, Київ, Україна, 03037

АНОТАЦІЯ

У статті розкрито проблематику створення гендерно чутливої інфраструктури та культури в парламентах в контексті гендерного мейнстрімінгу. Досліджено досвід Великої Британії щодо врахування інтересів жінок при створенні робочого середовища в Палаті громад.

Ключові слова: гендерна чутливість, гендерний мейнстрімінг, інфраструктура, культура, жінки, парламент, Палата громад

1. ВСТУП

У сучасному світі досягнення рівності між жінками та чоловіками стало не просто бажаним, а необхідним компонентом міжнародного порядку денного розвитку. Принцип гендерної рівності втілює ідею, що права людини не можуть бути повністю реалізовані без гарантування жінкам і чоловікам рівних прав та можливостей. Цей фундаментальний принцип закріплений у численних міжнародних договорах, національних конституціях та законодавстві по всьому світу.

Хоча гендерна рівність є всеосяжною та довгостроковою політичною метою, її досягнення вимагає конкретних дій та стратегій. Саме тут на перший план виходить концепція гендерного мейнстрімінгу. Гендерний мейнстрімінг – це набір стратегічних підходів, а також технічних та інституційних процесів, спрямованих на досягнення гендерної рівності. Впровадження гендерного мейнстрімінгу може виявити потребу в змінах цілей, стратегій та дій для забезпечення того, щоб і жінки, і чоловіки могли брати участь в процесах розвитку та отримувати користь. Це може призвести до змін в організаціях – їхніх структурах, процедурах та культурах – для створення середовища, сприятливого для просування гендерної рівності [1].

2. МЕТА РОБОТИ

Визначити основні інфраструктурні та культурні фактори, що впливають на гендерну чутливість парламентів. Дослідити досвід Великої Британії щодо створення інклюзивного робочого середовища через впровадження гендерних практик в Палаті громад, які пов'язані з питаннями інфраструктури Вестмінстерського палацу та парламентської культури.

3. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ПАРЛАМЕНТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Національні парламенти займають унікальну позицію в просуванні гендерної рівності та впровадженні гендерного підходу в управлінні державою. Як інституції, що покликані відображати суспільство, парламенти мають

адаптуватися до сучасних потреб електорату, забезпечуючи рівне представництво та врахування інтересів усіх громадян, незалежно від їхньої статі. Для того, щоб парламенти дійсно відображали інтереси всього суспільства, вони повинні бути гендерно чутливими. Гендерна чутливість означає визнання та вирішення різних потреб, уподобань та обмежень індивідів на основі їхньої статі.

Звіт Міжпарламентського союзу 2011 року «Гендерно чутливі парламенти: глобальний огляд кращих практик» виокремлює три основні принципи інституціоналізації гендерної рівності в парламентській діяльності:

- впровадження стратегій гендерного мейнстрімінгу;
- створення спеціалізованої інфраструктури з питань гендерної рівності;
- систематичний гендерний аналіз

Отже, перший крок до створення гендерно чутливого парламенту - це забезпечення рівного представництва. Але дуже важливо, щоб гендерно чутливий парламент мав інфраструктуру та культуру, яка відповідає потребам усіх депутатів. Це включає створення дружнього до сім'ї середовища, запобігання дискримінації та домаганням, а також забезпечення справедливого розподілу ресурсів та об'єктів.

Враховуючи сучасні реалії, з якими стикаються парламентарі обох статей, та визнаючи непропорційне навантаження жінок у догляді за сім'єю, для створення гендерно-чутливого парламенту необхідно:

- переглянути графік засідань, запровадити ранній початок роботи, уникати пізніх голосувань та узгоджувати графік із шкільним календарем;
- створити дитячі центри та сімейні кімнати в парламентських будівлях;
- забезпечити право на батьківську відпустку для всіх парламентарів;
- розглянути альтернативи довгостроковій батьківській відпустці, наприклад, визнання догляду за дитиною як поважної причини відсутності на засіданні;
- надати можливість голосування за дорученням для парламентарів, які годують немовлят.

Для створення безпечного та недискримінаційного робочого середовища парламентам потрібно:

- провести гендерний аналіз парламентських ритуалів, дрес-кодів, форм звернення та мови, що використовується;

- організувати тренінги з гендерної обізнаності для всіх членів парламенту та забезпечити гендерно чутливе введення на посаду для нових членів;

- впровадити програми наставництва для нових жінок-парламентарів та обмін досвідом між досвідченими та новими парламентарями

Для забезпечення рівного доступу до ресурсів та об'єктів парламентам слід:

- провести гендерну оцінку наявних об'єктів та інфраструктури;

- забезпечити справедливе та прозоре надання пільг та прав на парламентські поїздки;

- прагнути до гендерного балансу в парламентських делегаціях [2].

4. ДОСВІД ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Необхідність комплексного підходу до реформування робочого середовища Палати громад стикається з серйозними викликами. Вестмінстерський палац, символ британської демократії, стоїть на порозі масштабної реконструкції. Ця історична будівля, що є частиною об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, потребує значного оновлення для забезпечення її функціональності як сучасного робочого середовища. Однак процес реконструкції виявляє глибші проблеми гендерної рівності та інклюзивності в серці британської політичної системи. Спроектований у XIX столітті виключно чоловіками і для чоловіків, Вестмінстерський палац зберіг багато архітектурних особливостей, які не відповідають потребам сучасного парламенту. Програма реставрації та оновлення, започаткована у 2013 році, надає унікальну можливість не лише відновити будівлю, але й переосмислити її як інклюзивний простір для всіх парламентарів та працівників. Експерти наголошують на критичній важливості врахування гендерної чутливості та ширших питань рівності в процесі реконструкції. А. Мікін, експертка з гендерної чутливості парламентів, висловила занепокоєння щодо відсутності належної уваги до цих питань. Вона підкреслює, що без політичної підтримки, можливість створити справді гендерно-чутливий парламент може бути втрачена. Деякі експерти пропонують радикальні зміни в дизайні парламенту для створення менш конфронтаційного та більш інклюзивного середовища. Ці пропозиції включають:

- збільшення розміру палати для комфортного розміщення всіх 650 депутатів;

- впровадження круглої або "підковоподібної" форми палати;

- заміну традиційного голосування на електронне;

- інтеграцію технологій для забезпечення віддаленої участі в парламентських засіданнях.

Критики звертають увагу на недостатню різноманітність у складі Спонсорського органу, відповідального за проєкт реконструкції. З моменту його створення у 2018 році, жодна жінка-депутат не була його членом, а переважна більшість членів - чоловіки. Це ставить під сумнів здатність органу повноцінно враховувати гендерні аспекти та питання різноманітності в процесі планування.

У Великій Британії було підняте питання, що стосувалося доступу до дебатів у Палаті громад для членів парламенту з дітьми, особливо маленькими немовлятами. Правила «поведінки та ввічливості» Палати, останній раз

оновлені у листопаді 2018 року, зазначають: «Ви можете брати немовлят або маленьких дітей із собою в лобі для голосування і, якщо необхідно, щоб дістатися до лобі для голосування, проводити їх через Палату. З міркувань безпеки вас просять нести свою дитину і не провозити коляски через лобі. Ви не повинні займати своє місце в Палаті, коли вас супроводжує ваша дитина, а також стояти на будь-якому кінці Палати між голосуваннями» [3]. Для того, щоб були внесені зміни на користь батьків маленьких дітей в Правила, спікер звернувся до Комітету з процедур за рекомендаціями. У свою чергу, в січні 2022 року Комітет запросив депутатів висловити свої думки щодо таких питань:

- чи слід заборонити чи дозволити присутність немовлят під час парламентських засідань у Палаті громад;

- чи повинні правила залишатися в інструкціях, виданих спікером та його заступниками, чи бути вираженими в Регламенті Палати;

- які вказівки слід надати членам щодо обставин, за яких вони повинні (і не повинні) брати з собою дитину.

У липні 2022 р. Процедурний комітет Палати громад опублікував звіт про голосування за присутність немовлят у залі громад, в якому було зазначено, що «Комітет дійшов висновку, що депутати не повинні брати з собою немовлят у Палату та Вестмінстерський палац, коли вони мають намір спостерігати, ініціювати, виступати або втручатися в процеси», оскільки в цьому полягає «давня практика Палати». Однак питання стосовно можливості голосувати за дорученням було підтримано Комітетом.

Пандемія COVID-19 змусила британський парламент адаптуватися до нових реалій, впровадивши гнучкі робочі умови. Ці зміни, хоч і вимушені, показали потенціал для створення більш інклюзивного робочого середовища. Віддалена робота та гнучкий графік можуть бути особливо корисними для депутатів із сімейними обов'язками [3].

5. ВИСНОВКИ

Досвід Великобританії у розвитку гендерної чутливості парламенту є надзвичайно корисним для України, зокрема в аспекті системного підходу, що охоплює не лише представництво, але й інфраструктуру, робочі практики та культуру. Створення гендерно-чутливого та інклюзивного робочого середовища у Верховній Раді України стане важливим кроком для забезпечення рівних можливостей у політичній сфері.

Список літератури

- [1] Making Laws Work for Women and Men: A Practical Guide to Gender-Sensitive Legislation. Warsaw: OSCE/ODIHR, 2017. 82 p.
- [2] Participatory Gender Audits of Parliaments, a Step-by-Step Guidance. Warsaw: OSCE/ODIHR, 2022. 41 p.
- [3] Equality in the heart of democracy: A gender sensitive House of Commons. Fifth Report of Session 2021–22. URL: <http://surl.li/ceeyfy..>

ⁱ Робота виконана під керівництвом к.п.н. доц. Надії Гербут